

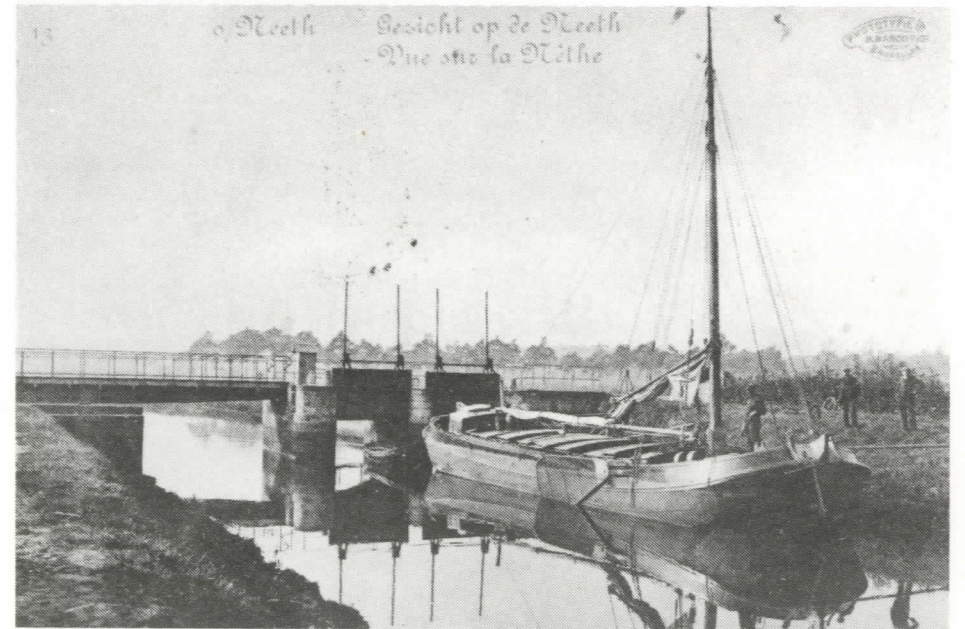
Iona is de naam van een eiland in Schotland. Dit Iona heeft de naam gegeven aan onze gekende 'Iona-hoeve' op de Nieuwe Bevelse steenweg, vlak tegen de Hel en de Grote Nete gelegen.

over de plas wil, wel, richt je dan een heel stuk noordelijker, naar de Schotse eilanden. Daar zul je een eiland vinden dat luistert naar de mooie naam Iona. Dit Iona heeft de naam gegeven aan onze 'Iona-hoeve', vlak tegen de Hel en de Grote Nete gelegen.

Frans Lens

DE WONDERBARE VISVANGST

Op het einde van de afschuwelijke hongerwinter van 1916 op 1917 was een visser, die aan 't Gewad' vanaf de dijk van 'Balderneet' het karige rantsoen van die tijd probeerde aan te vullen met wat zelfgevangen vis, getuige van een vreemd verschijnsel.

Ontelbare vissen zwommen met rukken en stoten, flitsend in het zonlicht, verbeterd stroomopwaarts in de richting van 'de Boekt'. De eerste brug aan de Boekt werd ongeveer in de helft van vorige eeuw aangelegd en was in feite een stuwbrug voorzien van sluisdeuren om het waterdebiet van de Nete te regelen. De Grote Nete was tot voor de laatste oorlog nog voor schuiten bevaarbaar tot aan 'Hillebrug' in Itegem. Aan de Boekt legden dikwijls schepen aan.

Iets dat hij nog nooit eerder gezien had. En iets dat hij nooit voor mogelijk had gehouden. Als door een vreemde macht gedreven zwommen, in één ononderbroken stroom, duizenden en nog eens duizenden kleine zilverwitte vissen met rukken en stoten, flitsend in het zonlicht, verbeterd stroomopwaarts in de richting van 'De Boekt'.

Het waren vissen die hij niet kende. Noch van uitzicht noch van manier van doen. Ze waren nog geen hand lang, allemaal even groot en de kleur en de tekening van hun schubben was iets volkomen nieuw voor de nochtans ervaren visser. Naar het aas aan zijn lijn keken ze niet eens om; daar hadden ze gewoon geen tijd voor. Want zo te zien hadden ze maar één doel: vooruit, altijd maar vooruit, zonder rusten mekaar voorbijschietend precies of ze waren bezeten van de dwanggedachte kost wat kost ergens als eerste aan te komen. De man kon dan ook geen enkele van de vissen verrassen om in het dorp, de bewijsstukken bij de hand, zijn verhaal geloofwaardig te maken.

Aan 't Gewad zwommen, in één ononderbroken stroom, duizenden en nog eens duizenden kleine zilverwitte vissen. 't Gewad, honderden jaren lang een doorwaadbare plaats en enige verbindingsweg door de Nete waarlangs men van Kessel naar Berlaar ging, is ook nog vele jaren lang tot na de laatste oorlog de uitverkoren badplaats van heel de Kesselse en Berlaarse jeugd geweest. Door aanplantingen is het landschap en omgeving er onherkenbaar veranderd. Men moet al heel goed weten wàr ergens 't Gewad gelegen was om de juiste plaats ervan nog te kunnen terugvinden.

En toen hij daar zijn wedervaren vertelde geloofde men hem dan ook maar half. En nog ... ! Een visser overdrijft al eens meer. Al zat er toen veel vis in de Nete, met woorden als : 'ontelbaar' en 'meer vis dan water' is het toch oppassen geblazen !

Een paar oudere mannen geloofden zijn verhaal echter wél. Ze herinnerden zich nog zeer goed dat dit wonderbare verschijnsel zich vroeger - veel vroeger toen ze nog jong waren - ook al eens en zelfs meer dan eens had voorgedaan.

Ze kenden zelfs de naam van de visjes. Het waren 'Spieringen' zeiden ze, een soort sprot die niet met een lijn te vangen was en alleen met netten kon verschalkt worden (1).

De vissers pasten zich aan de grillen van de spiering aan. Op sommige uren stond er hier en daar nog maar een enkeling te scheppen maar was 'het goede tij' in 't zicht, was iedereen present en korte tijd later vertrok de processie volgeladen kruiwagens in de richting van 't dorp.

De vis was goed van smaak en voedzaam wisten ze er nog bij te voegen. Het kwam er alleen op aan : 'bij de zaak te zijn' want de spiering zou hier een paar weken na zijn verschijnen even onverklaarbaar weer verdwijnen zoals hij gekomen was !

Een paar mannen die over een visnet beschikten knoopten die raad dan ook goed in hun oren en reeds de volgende morgen trokken ze naar de Nete. Misschien niet helemaal overtuigd dat er echt wel iets te halen viel doch, 'baat het niet, het schaadt ook niet'.

Maar al van boven op de dijk zagen ze dat die visser niet over-
dreven had. Het was echt zoals hij verteld had. De spiering
trok nog altijd voorbij en vrij gemakkelijk vingen ze meer vis
dan ze dragen konden zodat er nog dezelfde middag bij vele fam-
ilies 'gebakken vis' op het menu stond. Ook 's avonds was het
opnieuw 'gebakken spiering' want om er geraffineerde visscho-
tels mee te bereiden leende de vissoort zich minder goed.

Hij was te klein om veel variaties in de manier van opdienen
uit te proberen en men hield het dan ook bij de gemakkelijkste:
kop en staart er af, de ingewanden er uit, wat afspoelen in een
emmer water en de pan in.

In een dikke laag werden de spieringen dan opeengelegd en tij-
dens het bakken gedurig aan onderengezet om aanbranden te
voorkomen. Het eindprodukt was dan ook geen lust voor het oog
- het had meer weg van een dikke brokkelige koek dan van een
visgerecht - maar het smaakte voortreffelijk en de vette vis
gaf een sinds lang niet meer gekend gevoel van volmaakte verza-
diging.

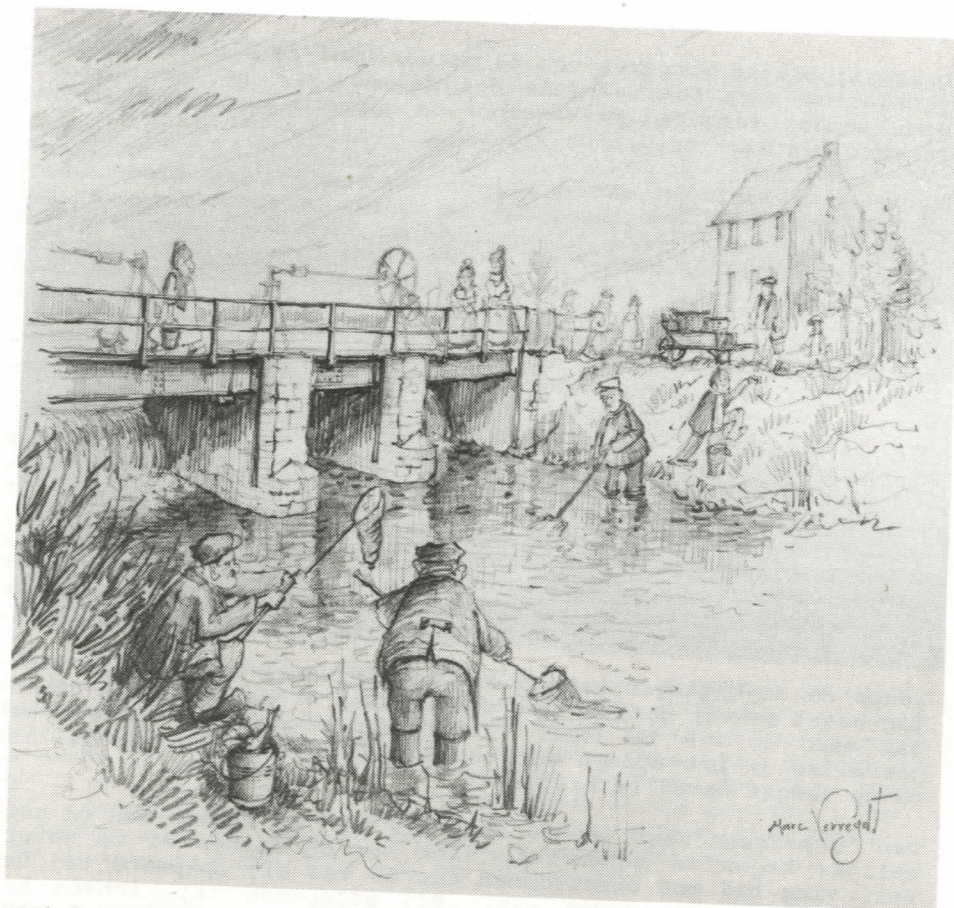
Om de weke graten maakte men zich weinig zorgen. Die deed men
gewoon mee binnen ... Het verbruik van spiering ging dan ook
met sprongen de hoogte in. Ieder die een net - of wat er voor
doorging - te pakken kreeg trok naar de Nete en kwam haast al-
tijd met een 'kwatske' vis terug thuis. Er werd gul mee gedeeld
aan vrienden en bureu zodat, tegen etenstijd, het halve dorp
naar spiering rook.

Tot na enkele dagen het onvermijdelijke gebeurde. De trek van
de spiering verminderde, hield dan op en ineens ... was het
spreekje uit !

Maar ja, er was nu eenmaal niets aan te doen. Men had toch
iets gehad en misschien liep de oorlog wel op zijn eind zodat
er weer terug volop te eten was. Maar de oorlog liep niet op
zijn eind. Hij sleepte steeds verder aan met alle gevolgen
vandie en na de draaglijke zomer en herfst kwam er opnieuw een
eindeloze winter van honger, koude en mizerie.

Vol verwachting keken de mensen in de lente van '18 dan ook
terug uit naar de komst van de spiering. Aan 't Gewad' was er
al van februari iedere dag 'geloopt' om te zien of hij nog niet
kwam opdagen. Maar tevergeefs ! Er kwam geen spiering. Geen
enkele ... en noodgedwongen legde men zich bij die tegenslag
neer.

Tot plots, op een ijskoude morgen, er een man door het dorp
liep die ieder die hij tegen kwam opgewonden toeschreeuwde :
'de spiering zit aan 't sas' en 'ge kunt hem zo maar opsche-
pen!'

*Myriaden spieringen zwommen wanhopig heen en weer in de brede bocht van de
Nete voor het 'Badhuis' of het 'Maison des Bains' en tussen de afsluiting
van het zwemdok en het rechte stuk voor het sas zelf. De vis kon er immers
niet verder ! De sluisdeuren van het sas zelf, de balken die het water van
de zwemkom op peil hielden en de afsluiting onder de brug van de Krekel-
beek, waren de eerste en tevens niet te nemen hindernissen voor de spie-
ring op de Kleine Nete.*

*Van een echte jacht en vangst kon men eigenlijk niet spreken want de spie-
ring was aan 't Sas gewoon maar op te scheppen. Eén enkele trek van 't net
was soms voldoende om een kruiwagen tot aan de bovenkant van 't schof' te
vullen.*

En deze keer was er geen twijfel of ongeloof. Men wist nu dat
zoiets kon. En de rush naar het water werd ingezet. De jacht
op eten was terug open !

Maar wie aan het sas toekwam dacht gewoon niet meer aan voed-
sel. Met stomme verbazing en volkomen overdonderd door wat
zich daar afspeelde werd men geconfronteerd met een van die

onbegrijpelijke wonderen van de natuur waar de kleine mens geen verklaring voor heeft. Iets dat degenen die het zagen nooit meer zouden vergeten en waarvoor de gepaste woorden om het te beschrijven niet te vinden zijn.

Myriaden spieringen zwommen heen en weer in de brede bocht van de Nete vóór het 'Badhuis' en tussen de afsluiting van het zwemdok en het rechte stuk vóór het sas zelf. In niet te schatten aantallen kwamen ze uit de richting van Lier afgezakt. Stroomen vis, naast een gerijd en mekaar verdringend om toch maar zo vlug mogelijk vooruit te komen. Eén krioelende massa levende en spartelende vissenlijven die steeds maar aangroeide. Een reusachtige kolkende wolk vissen die steeds groter en dichter werd zodat het op sommige ogenblikken leek of al de spiering van de hele wereld hier bijeenstroomde.

Een niet te verwoesten en onuitputtelijke voorraad vers voedzaam en smakelijk eten. Want eens de schok van de overwelddigende aanblik van het mirakel verwerkt primeerde opnieuw het ingeboren jachtinstinkt van de mens en de vangst begon, voor zover men van jacht en vangst kon spreken want de spiering was gewoon maar op te scheppen. Vanaf de bruggen werden ze met barstensvolle netten binnengehaald. Eén trek was soms voldoende om een kruiwagen tot aan de bovenkant van 't schof' te vullen.

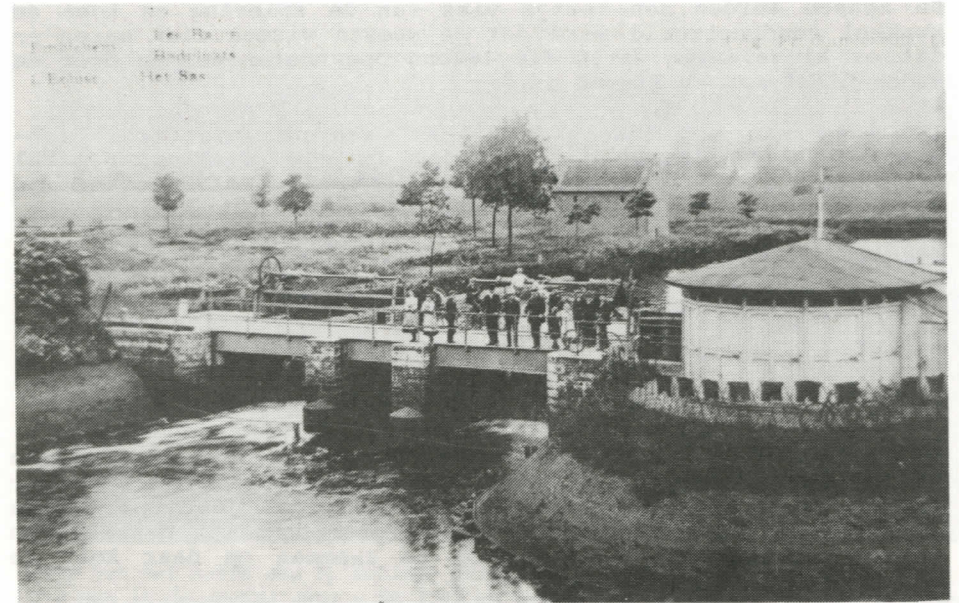
Vanop de dijk gingen mannen en vrouwen, soms met dertig, veertig naast mekaar gerijd, met schepzakken of aan een stok gebonden mand de vis te lijf. Iedere schep was raak en als men toevallig in het midden van een school sloeg had men soms last om de vangst boven te krijgen.

Van 's morgens zeer vroeg, soms als het nog donker was of nauwelijks begon te schemeren, liet men de netten al te water. Vrij vlug had men ondervonden dat de vis bij opkomend tij het gemakkelijkst te vangen was. Bij aflopende tij scheen hij zich meer stroomafwaarts te verspreiden over een groter stuk van de Nete maar eens dat de loop van het water keerde kwam hij in steeds groter aantallen aanzetten.

De vissers pasten zich aan de grillen van de spiering aan. Op sommige uren stond er hier en daar nog maar een enkeling te scheppen maar was 'het goede tij' in zicht, was iedereen present en korte tijd later vertrok de processie volgeladen kruiwagens in de richting van het dorp. (2)

Daar gingen de huisvrouwen aan de slag en op korte tijd werd de spiering klaargemaakt en werden de huisgenoten geroepen om 'aan te zitten' aan wat ze ervoeren als een waar festijn.

Maar ook festijnen kunnen niet eeuwig duren en de ijzeren wet van de natuur die onontkoombaar is en ook het leven van de spieringen heeft vastgelegd in een onveranderlijk gedragspatroon kreeg haar beloop.

't Sas met zijn 'zoveel opgehaalde schotbalken'. Deze dienden om het water in de uitgegraven zwemkom op peil te houden. Rechts de kabientjes of kleedkamers helemaal in hout opgetrokken. In de houten scheidingen werden regelmatig gaatjes geboord die dan wel even regelmatig terug werden dichtgestopt om nadien dan toch weer te worden opengemaakt... De meeste Kesselaars konden aan 't sas toen niet gaan zwemmen want men moest er voor betalen. 't Sas was de badplaats voor de welstellenden die dan nog meestal Frans spraken. 't Badhuis moest dus wel vertaald worden in 'Maison des Bains'... (Zie Salvator nr.4/1972 'Waar eens een badplaats was')

Even onverklaarbaar als hij gekomen was verdween de spiering opnieuw. Wel niet ineens zoals vorig jaar maar toch op tamelijk korte tijd. Het was eigenlijk te voorspellen. Al een paar dagen was te zien dat er met de spiering iets aan de hand was. Hij werd trager en lustelozer, de fut was er uit. En met de mensen was het precies hetzelfde, het geloop naar het water verminderde van dag tot dag. Het werk op het veld was wat achterop geraakt en de 'petatten' moesten in de grond.

De spiering was trouwens niet meer zoals in het begin. Hij werd magerder en schraalder met dikke 'zaadbuiken'. Ook de smaak was veranderd. Hij begon 'verdoeft' te smaken zei men. Het werd ook warmer en bleef de spiering na het vangen en tijdens het vervoer naar het dorp wat te lang in de zon liggen dan gebeurde het steeds meer dat hij al half bedorven was voor men hem kon klaarmaken. Laadde men te veel vis op de kruiwagens dan werden de 'hoogzwangere' vissen door hun eigen gewicht leeggedrukt en werd het uitgelopen hom en kuit onder in de kruiwagens een vuile plakkerige brij.

De mensen werden een beetje vies van de spiering en toen de kwakkel rondgestrooid werd dat de meeste vissen ziek waren en dat er al gevangen waren die levend opgevreten werden door de maden bleef men er liever af.

In feite was men gewoon 'verboeft' van de spiering. Drie-vier weken aan een stuk iedere dag opnieuw spiering op tafel krijgen is tenslotte van het goede te veel. Volgend jaar zou men wel verder zien ...

Maar in de lente van 1919 kwam er geen spiering.

De beschaving was terug op gang gekomen ...

Lode Van Regenmortel

(1) Spieringen behoren tot de familie van de zalmvissen. Ze hebben dan ook zalmenmanieren. Wat zeggen wil dat ze, wanneer ze een zekere leeftijd bereikt hebben, ieder jaar opnieuw de plaatsen waar ze leven verlaten om zover mogelijk de rivieren waar ze zelf geboren werden op te zwemmen om daar kuit te schieten.

De meeste spieringen brengen hun volwassen leven door in het brakke water op de scheiding tussen het zoute water van de zee en het zoete water van de rivieren. De spieringen die hier gevangen werden waren een ondersoort die altijd in zoet water leeft. Ze zijn kleiner van stuk dan de zeespieringen en worden zelden groter dan een doorsnee sprot. De trekdrift naar de bovenloop van de rivieren is zo hevig dat ze tijdens deze tocht zelfs geen tijd vinden om te eten. De meeste spieringen die als vette en weldoorvoede vis de trek aanvatten zijn dan ook na het paaien zo verzwakt en uitgeput dat ze niet veel meer zijn dan 'vel over 't been', de terugtocht niet meer aankunnen en sterven. Vandaar ook de volkse uitdrukking: 'magere spiering'. Het massaal verschijnen van de spiering in 1917 en 1918 was eigenlijk een volkomen normaal verschijnsel. Iets dat vroeger, voor dat de mens 'ingreep' in de natuur, al duizenden en duizenden jaren - iedere lente opnieuw - gebeurde, maar in de tweede helft van de vorige eeuw geleidelijk aan verminderde om uiteindelijk volledig op te houden.

De oorzaak hiervan was de industrialisering rond Brussel en de Rupelstreek. De fabrieken loosden hun afvalwater in beken en rivieren zodat er vrij vlug in het samenvloeiingsgebied van Zenne, Dijle en Rupel een 'prop' fel vervuild water bleef hangen waar de spiering niet meer doortrok. Tijdens de eerste wereldoorlog vielen de meeste van die fabrieken echter stil met het gevolg dat het water vrij vlug terug zuiver werd en de spiering terug doorkwam om uit de Schelde, via de Rupel, de beide Netten op te zwemmen. Waarom de spieringen in 1917 de

Bouw van het echte sas op Emblems grondgebied. Eén van de grootste werken die men in de vorige eeuw - in 1843 om nauwkeurig te zijn - in onze streken heeft uitgevoerd en bedoeld was om de Kleine Nete te kanaliseren. Op deze foto tellen wij ongeveer 30 man die dagelijks vele uren lang tegen een honderloon moesten zwoegen. Nu knapt men een dergelijk werkje op in een minimum van tijd met één enkele kraan en een paar mensen. (Zie artikel 'Per fiets naar saske 3' in Salvator nr.35/1980)

Grote Nete opzwellen en in 1918 de Kleine Nete is moeilijk te achterhalen. Op de Grote Nete was die trek wel minder opvallend. Er waren daar ook geen obstakels die de vis tegenhielden zodat de scholen spieringen er meer verdeeld doorstroomden. In de Kleine Nete waren echter, hier te Kessel aan 'het sas', de sluisdeuren van het sas zelf, de balken die het water van de zwemkom op peil hielden en de afsluiting onder de brug van de Krekelbeek, de eerste en tevens niet te nemen hindernissen op de trektocht van de spieringen waardoor ze zich op die plaatsen steeds meer ophoopten in een wanhopige poging om toch maar verder te geraken.

Het verschijnen van de spiering aan 'Het Sas' was wel abnormaal in zoverre het de uitzonderlijk hoge concentratie vis betreft, al komt zo iets in de natuur wel vaker voor. Zelfs in de bijbel werd er regelmatig gewag gemaakt van dergelijke verschijnselen. Denken we maar aan de zeven plagen van Egypte waarbij de vogels in een bepaald jaar ineens zo talrijk waren dat ze de ganse oogst vernielden.

Is het gekende mirakelverhaal van onze Felix Timmermans, 'Onze-Lieve-Vrouw der Vissen' ook niet gebaseerd op dit 'Spiering-verschijnsel'? Felix Timmermans schrijft letterlijk: 'En als Vettigen Teen met zijn vollen stootwagen aan de deuren kwam

Het vervoer van de gevangen vis naar het dorp gebeurde meestal per kruiwagen. Dragen in emmers of zakken was haast onbegonnen werk. Fietsen reden er niet meer en van gemotoriseerd vervoer was er toen gewoon geen sprake. De gelukkige bezitters van een hondenkar waren er nog het best aan toe.

leuren, zei men afwerend : 'Ach ventje, w'hebben maar naar de twaalf populieren te gaan, en dan hebben w'een volle kuip. Hij verkocht voor geen vijf centen, en kost de schone vangst op de vuilnishopen der Kesselse poort gaan schudden.'

Zo hadden we ook hier tijdens de tweede wereldoorlog de mirakuleuze haringvangsten in de Noordzee. En wie heeft er een sluitende verklaring - in een tijd dat de vogelstand steeds verder achteruitgaat - voor de zwermen niet meer te tellen spreuwen die ineens opduiken en even plots weer verdwijnen ? Net zoals de spiering ook plots verdween, doch waarvoor wel een verklaring was. Na de oorlog immers hervatten de fabrieken hun bedrijvigheid, het water vervuilde weer opnieuw en de spiering bleef weg. En voorgoed deze keer.

Toch was het Netewater toen, hier in Kessel zelf, nog kristalhelder. De vervuiling met het opkomende tij (de steeds groter wordende prop uit de Rupelstreek) is hier pas begonnen rond 1930. Haast tegelijkertijd kwam ook de vervuiling van bovenaf afgezakt. De scheikundige industrie in het Limburgse kwam op gang en loosde gewonnen verloren zijn afval in de Grote Nete. Van twee kanten aangevallen is de Nete dan ook in een steeds sneller tempo - met opnieuw een gevoelige verbetering tijdens de tweede wereldoorlog - van de eertijds om zijn visrijkdom geroemde 'Witte Rivier' of 'Hnita' geworden tot een open riool die men nu terecht de vuilste gifstroom van heel het land noemt.

(2) Het vervoer van de gevangen vis naar het dorp gebeurde meestal per kruiwagen. Dragen in emmers of zakken was haast onbegonnen werk. Fietsen reden er niet meer en van gemotoriseerd vervoer was er toen gewoon geen sprake. De gelukkige bezitters van een hondekar waren er nog het best aan toe. Al gebeurde het meer dan eens dat de eigenaar van de wagen zelf hond speelde. De Lierenaars die hier dagelijks voor een paar centen de gevangen spiering kwamen opkopen vervoerden hun waar ook hoofdzakelijk per hondekar. Het bewaren van de vis was in die tijd nog het grootste probleem. Men had daarvoor alleen de kelder of 'het spint' onder de trap. Na twee-drie dagen was het beste van de vis af en moest men opnieuw op stap om verse voorraad op te doen.

ONDERPASTOOR LOUIS HEYLEN UIT KESSEL VERTROKKEN

Zaterdag 24 oktober 1981 droeg onze onderpastoor Louis Heylen voor een volle kerk 's avonds zijn afscheidsmis op in de Sint-Lambertus-parochie.

Onze volkse onderpastoor Louis Heylen werd door de mensen gaarne gezien.